Štev. 24. V Ljubljani, 13. junija 1913. LIII. leto.

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:
Uredništvo Učiteljskega Tovariša v Idriji.
Rokopisov ne vračamo.
Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak petek popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . 10·— K
pol leta . . . . 5·— „
četrt leta . . . . 2·50 „
posamezne številke po 20 h.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste,
če se tiska enkrat . . 14 h
„ „ „ dvakrat . . 12 „
„ „ „ trikrat . . 10 „
za nadaljna uvrščenja od petit-vrste po 8 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto.
Priloge poleg poštnine 15 K.

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:
Upravništvo Učiteljskega Tovariša v Ljubljani.
Poštna hranilnica št. 53.160.
Reklamacije so proste poštnine.

Črtani § 45. in še nekaj.

Okrajne učiteljske konference bodo odslej — kakor je sklenil c. kr. dež. šolski svet — menda le vsako tretje leto — vkljub § 45., ki ukazuje, da mora biti v vsakem okraju najmanj po ena konferenca na leto.

Ugibali smo to in ono, zakaj so klerikalni mogotci tako ukrenili. Eni so trdili, da konference preveč stanejo in da bodo denar rajši obrnili za Lampetovo elektriko, ki bi bolj razsvetlila naše ljudstvo nego šola. Ako kje, je seveda treba šteditи pri šolstvu! Drugi pa so trdili, da se klerikalci grozno boje šole in izkušajo zaradi tega kar najbolj mogoče ovirati njen razvoj.

Dasi je verjetno prvo in drugo, vendar niti prvi niti drugi niso uganili pravega. Šele sedaj se je razvedelo, da so sistirali ravno letos konference edino le zaradi dveh novih nadzornikov.

Ker so dobro vedeli, kake »strokovnjake« so predlagali, je bilo treba pač tudi ukreniti, da pridejo tem manj pred zbrano učiteljstvo, ki bi glede strokovnega znanja obračunalo z njima. Konferenca je nekak izpit za nadzornike, in tega sta se zbala Simo in Štrukelj, ter sta milo prosila klerikalne kolovodje, naj njima na ljubo sistirajo vsaj letošnje konference.

Ampak nervozni Simon in naduti Štrukelj pa naj se le pridno pripravljata, zakaj do pičice bomo pretehtali in precenili njiju znanost in zmožnost. Simon — une persone modeste an delà de toute expression — je bil od partedenskega nadzorništva tako upehan, da je moral takoj na daljši dopust; Štrukelj — il est celebre par son savoir — je učenost samo povohal. To ga je tako omamilo, da je vegitiral na pripravnici. Toda čemu študiranje! Saj ga še v Ameriki ne zahtevajo! Da si le dovoli natrpan s klerikalnim prepričanjem, pa si že tudi dovolj usposobljen za tako mesto. Da, res! Je pač uboštvo v klerikalnem taboru!

Letos so nagnali nekaj brihtnih skupaj v Ljubljano, da tam pod devizo meščanskega tečaja ubijajo čas — a naraščaja le ne bo. Kako pa tudi! Ljudje, ki jim je mari le zlata skleda, se ne bodo nikdar resno brigali za učenje. Njihova edina skrb je zlata skleda. — Drugič pa tudi ljudje, ki menjavajo svoje mišljenje, sami jasno dokazujejo, da v njihovi glavi ni vse v redu in da se vse njih mišljenje koncentrira edino le okrog zlate sklede. Zato ni nič čudnega, če so tudi preko § 45. potegnili črto!

* * *

Ob tej priliki se nam zdi potrebno povedati, kako je prišel Štrukelj do nadzorniškega mesta. Naučni minister Hussarek ga na noben način ni hotel imenovati. Turk je bil kot nadzornik tako dobro zapisan, da je hotel minister njegovo imenovanje obnoviti. To je tudi pl. Hussarek povedal dr. Šusteršiču, ko je prišel ta k njemu posredovat za Štruklja. Ko je bilo vse Šusteršičevo prigovarjanje zaman, in je minister še vedno vztrajal na tem, da ni nobenega povoda, da bi Turk ne bil več nadzornik, je izpregovoril dr. Šusteršič take besede: »Ekscelenca! Lahko imenujete Turka. Ampak ako storite to in prezrete Štruklja, **potem naj vlada ne računa na naše glasove!**«

Tega noža, ki ga je deželni glavar kranjski in zaupnik krone nastavil na grlo avstrijskemu naučnemu ministru, se je poslednji tako ustrašil, da je žrtvoval izborno kvalificiranega Turka političkemu petelinu in pedagoškemu abecedarju Štruklju. Štrukelj je torej tista cena, ki so se zanjo klerikalci udinjali vladi.

Pa povejte, ako ni res tako!

Vzgajajmo varčen zarod!

K temu geslu sem stavil o priliki binkoštnega zborovanja delegatov sloven. štaj. učit. Zveze predlog, pri katerega utemeljevanju sem se skliceval na članek, ki sem ga objavil v Koledarčku Učiteljske in gospodarske kreditne zadruge v Celju za leto 1913. Ker pa je pri tej priliki mnogo tovarišev izjavilo, da tega koledarčka ne poznajo (vkljub temu, da se je brezplačno razposlal na vse slov. šole štajerske v toliko izvodih, kolikor je na dotični šoli učnih oseb), dovoljujem si ta članek objaviti še tukaj. Mogoče, da le pade kako zrnce na rodovitna tla.

Vzgajajmo varčen zarod! Vsak otrok naj bi imel svojo hranilno vlogo. Učitelj, ne utrudi se pri stremljenju za tem načelom! Nagovarjaj otroke, da ti znašajo svoje prihranke, ki so jih pridobili kot denarna darilca, napitnino, zaslužek, nagrado ali na kak drug pošten način. Čebelica jim bodi vzor: Če prinašajo po vinarjih, nič ne de. Ni odvisno od tega, koliko otroci na stran devajo, ampak gre predvsem zato, očuvati jih, da niti enega vinarja lahkomiselno ne potratijo.

Najnižja hranilna vloga je 1 K. Prva na hranilno knjižico naložena kronica je lahko za otroka temelj njegovi poznejši sreči.

Neverjetno velika vsota narodnega kapitala se bo naložila na obresti, če se cenjeni tovariši, cenjene tovarišice, le malo pobrigate. Računajmo! Okroglo 600 nas je pri Zvezi. Vsak naj povprečno nagne le enega otroka, da naloži povprečno letnih 10 K. To je na leto 6000 K, v desetih letih 60.000 K naloženega denarja. Ako vsak nabere letnih 50 K prihrankov, je pa to v desetih letih 300.000 K.

Mnogo otrok že ima svojo hranilno knjižico pri domačem denarnem zavodu. Dobro! Toda nove vloge nalagajte tudi pri »Učiteljski gospodarski in kreditni zadrugi v Celju«. Poslovanje je enostavno. Čim se nabere več denarja, ga pošlješ po položnici na zadrugo, na dopisnici pa naznaniš imena vlagateljev in visokost vlog. Čez nekaj dni se ti dostavijo knjižice. Tako se ponavlja.

Nalaganje pri Zadrugi namesto pri domačem denarnem zavodu je za otroka v enem oziru boljše. Izkušnja namreč uči, da se češče zgode slučaji, da otrok po vinarjih znaša, da naloži pri denarnem zavodu prvo hranilno vlogo, a kmalu pride brezskrbna mati, pa vzdigne ves prihranek. Pri naši Zadrugi bi šlo to težje.

Tovariši, tovarišice, prečitajte in uvažujte te vrstice! **Franc Brinar.**

Dostavek uredništva: Z isto pravico, kakor priporoča tovariš Brinar celjsko Zadrugo, smemo priporočati starejši svoj denarni zavod — Hranilnico in posojilnico Učiteljskega konvikta v Ljubljani. V tem pogledu moramo pač puščati učiteljstvu svobodne roke in ne smemo prezirati ali celo zapostavljati tega, kar je že dolgo naše. Mi smo bili že od vsega početka proti cepljenju slabih svojih materialnih sil in smo še danes istega mnenja.

Bolgarsko-srbski spor med učenjaki.

Belgrad, 10. junija 1913.

Srbska kraljevska akademija znanosti in umetnosti v Belgradu razpošilja to-le izjavo:

»Bolgarska akademija znanosti je poslala vsem slovanskim akademijam deklaracijo, v kateri protestuje proti delovanju srbskih političkih in vojaških oblasti v Makedoniji.

Ona obtožuje te oblasti, da ne spoštujejo narodnih čuvstev makedonskih Slovanov, ki so po njenem mišljenju čisti in nesporni Bolgari, istočasno pa napada srbsko vlado zaradi njenega stališča v vprašanju politiške bodočnosti zapadne Makedonije.

Srbska kraljevska akademija znanosti in umetnosti ne more ostaviti te deklaracije brez odgovora. Ona nima namena, da po zgledu bolgarske akademije brani z bolj ali manj znanstvenimi razlogi politiške tendence svoje vlade in da v tem trenotku političkega nesoglasja med Srbijo in Bolgarsko pričenja z bolgarsko akademijo kako znanstveno diskusijo, ki bi sedaj manj, kakor kdaj prej mogla biti objektivna.

Toda srbska akademija ne more, vztrajajoč strogo na svojem znanstvenem stališču in uvažujoč samo interese one zveze, ki se je v zadnjem času zasnovala med slovanskimi akademijami, ne da bi protestirala proti poizkusu bolgarske akademije, da bi to zvezo takoj pri njenem prvem koraku zapletla v razpravljenje političkih vprašanj.

Ako bi bila bolgarska akademija predlagala ostalim slovanskim akademijam,

LISTEK.

† Emil Hojak.

Nepričakovano je usahnilo mlado življenje v vrstah našega stanu. Življenje, polno upov in nad. Bitje v najlepšem cvetu mladosti, spoštovano in priljubljeno od vseh, je odšlo v mrzlo naročje svoje matere — zemlje, in kdor je poznal zdravo osebo lepe in krepke postave, je slehrnega presenetila vest, da je v noči od 30. na 31. maja nagloma izdihnil svojo dušo — od kapi zadet — mlad, komaj 25 let star mladeič, tovariš Emil Hojak. Pokojnik je bil priden, vesten in delaven učitelj, ki se je čedalje bolj izpopolnjeval in izobraževal. Poln je bil tudi lepih lastnosti, radi katerih se je vsem prikupil. S svojo vljudnostjo, prijaznostjo in veselim značajem si je znal pridobiti srce vsakega, s katerim je občeval. V družbi je bil vselej zabaven, trezno vesel med veselimi. Prepeval je rad pesmi, skladal in spesnil je več takih, ki jih je poslej večjidel priobčeval v raznih listih, kakor v »Slovanu« in dr. — Najrajši in čestokrat se je veselega srca zabaval v družbi med svojimi kolegi, ki jim je bil priljubljen zaradi svoje kolegialnosti. — Pa tudi resen, stvaren in objektiven je v govoru, kadar je bilo treba. — Saj ni čuda potem, da je slehrnega, ki je poznal to osebo — toliko bolj potrla vest o njegovi nagli smrti in vsak si domišlja, da tovariš Emil živi še kje med živimi. —

Služboval je šele drugo leto v Levpi v goriškem okraju. S prihodnjim šolskim letom bi bil na lastno željo premeščen v svoj rojstni kraj in v jesenskem trminu bi prebil izpit učne usposobljenosti. Imel je načrtano lepo bodočnost — a usoda mu je načrte prekrižala — in bodočnost je padla z njim v hladno jamico.

Njegovega pogreba dne 2. junija t. l. se je udeležilo vzlic delavniku mnogo domačega občinstva, dokaz, kako spoštovan in čislan je bil pokojnik pri domačih ljudeh. — Na čelu izprevoda je korakala šol. mladina.

Prišlo je okrog 32 tovarišev in tovarišic izkazati mu poslednjo čast. V imenu teh se je poslovil od njega tovariš A. Vrč, nadučitelj v Kanalu. Pred hišo žalosti, v cerkvi in na pokopališču so mu peli domači pevci in učitelji-tovariši srce pretresujoče žalostinke, ob katerih tožnih zvokih je zalesketalo veliko solz med navzoči.

Krsta je padla, in grude glas je tožno in zamolklo odmeval v pozdrav. Nato so se spremljevalci razšli, potolaženi z zavestjo, da smo dostojno počastili pokojnikov spomin in da se z njim nad zvezdami vnovič snidemo.

Čast Tvojemu spominu!

* * *

O Emilu Hojaku smo prejeli z druge strani še te-le vrste:

Kadarkoli sem Te pogledal sem se vzradostil: vendar eden, ki nam že lice priča, da nam bo pel o zdravju, vendar eden izmed onih redkih rojenih pesnikov, ki jim vse sile prevar in spoznanj ne morejo ukrasti rdečice in zdravja lic.

Pa je prišla vest, da si se nenadoma poslovil. Zadela me je tem bolj, ker je bila suha in brez vsakega priznanja, kot bi izgubili s Teboj le človeka.

Zapuščina po Tebi je majhna, zakaj še mlad si odšel. A kar si zapustil, zadostuje, da Ti ohrani ime.

Stal si na križpoti:

Oj, oblaki nad vrhovi
in v oblakih vi gradovi,
kam?

Sam si si vedel odgovor: stopil si k oknu in zaukal v svet.

Komaj si se okrenil, si pogledal smrti v obraz.

Mir s Teboj tovariš! V svojem spominu Te ohranim močnega in velikega. Zakaj zmagala Te je tista velika, mogočna smrt — niso Te ubili pritlikavi ljudje.

J. Ribičič.

Socialna Matica.

Spisi Socialne Matice za l. 1913. izidejo koncem tekočega poletja ali začetkom novega šolskega leta, in sicer:

1. Dr. Karl Slanc: Zadruga.
2. Dr. Ivan Žmavc: Ozdravljenje socialnega življenja.
3. Prof. Ferd. Seidl: Geološki izprehodi.
4. Dr. Fran Ilešič: Jugoslovansko vprašanje.
5. Dr. Ferd. plem. Šišič: Politiška zgodovina Hrvatov od l. 1867. do danes.

Poslednje imenovani spis izide v hrvaščini. Samo po sebi se razume, da dobe člani kakor pri Matici Slovenski in drugod običajno ta izdanja za svojo članarino in ijm ne bo treba spisov še posebe plačevati. To je potrebno omeniti, ker smo dobili nemalo vprašanj, je li se izdanja plačujejo posebe poleg članarine.

Dotičniki, ki so plačali članarino za Prosvetno knjižnico, se smatrajo za člane Socialne Matice ter dobe njena izdanja za to leto, ne da bi jim potreba še posebe plačevati udnino. To smo v dogovoru z založništvom Prosvetne knjižnice ukrenili, da naročniki tega podjetja, ki je zamrlo v kali, ne bodo oškodovani. — Doslej je priglašenih nad 300 članov, k tem se prišteje nad 150 dosedanjih naročnikov Pro-